

УДК 342.951:342.742

А.О. Буличев,

кандидат юридичних наук, начальник відділу

ДНДІ МВС України, м. Київ,

ORCID ID 0000-0003-2734-7066

Н.А. Буличева,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри Київського національного

торговельно-економічного університету, м. Київ

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ КАТЕГОРІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

У статті наводиться характеристика класифікаційних ознак розподілу військовослужбовців Національної гвардії України на групи. Сформований перелік категорій військовослужбовців. Проаналізовано загальні та особливі риси окремих категорій військовослужбовців. Запропоновано вдосконалену класифікацію військовослужбовців Національної гвардії України на основі вироблених критеріїв, метою якої є встановлення взаємозв'язків між різними категоріями та розроблення напрямів вдосконалення правовідносин, суб'єктами яких вони є.

Ключові слова: класифікація, категорії військовослужбовців, критерії, військова служба, військові посади, військові фахівці, командири.

В статті приводиться характеристика признаков распределения военнослужащих Национальной гвардии Украины на группы. Сформирован перечень категорий военнослужащих. Проанализированы общие и особенные черты отдельных категорий военнослужащих. Предложена усовершенствованная классификация военнослужащих Национальной гвардии Украины на основе выработанных критериев, целью которой является выявление взаимосвязей между разными категориями и разработка направлений правоотношений, субъектами которых они выступают.

Ключевые слова: классификация, категории военнослужащих, критерии, военная служба, военные должности, военные специалисты, командиры.

Розглядаючи правове положення військовослужбовців Національної гвардії України, неможливо не зважати на неоднорідність цієї окремо взятої соціальної групи. З одного боку, вона наділена спільними, характерними саме для цієї групи, рисами, а з іншого, кожен військовослужбовець НГУ – це особа, наділена лише їй властивим набором певних ознак, що зумовлено такими чинниками: видом військової служби, на якій перебуває військовослужбовець, його посадою та призначенням підрозділу, в якому він проходить службу, характером його професійної діяльності, що, у свою чергу, формує правовий статус останнього.

Виділення певних категорій військовослужбовців НГУ, тобто розподілення їх на види залежно від спільних ознак, дозволить детально відобразити їх правове положення, виокремити суттєве та специфічне у характеристиці військовослужбовців НГУ, що слугуватиме уточненню характеристики військових правовідносин у цілому та сприятиме подальшому вдосконаленню їх правової регламентації.

Характеристиці різних категорій військовослужбовців у науці здебільшого присвячені праці з психології, педагогіки, що зумовлено, в першу чергу, теоретичними та прикладними питаннями формування кадрових ресурсів Збройних сил та інших

військових формувань, військово-професійної орієнтації молоді під час вступу на військову службу, а також завданнями щодо підвищення ефективності праці військових спеціалістів. Натомість питання класифікації військовослужбовців у юридичній науці недостатньо досліджені. Серед досліджень учених-юристів цій проблематиці присвячені праці В.А. Жильцова, який вивчив військовослужбовця як окремих суб'єкт права, О.В. Кудашкіна (аналіз інституту військової служби). Водночас класифікація військовослужбовців НГУ практично не досліджувалась.

Метою статті є вдосконалення класифікації військовослужбовців НГУ на основі узагальненого аналізу юридичних праць і практичних матеріалів у сфері характеристики та класифікації військовослужбовців.

Досягненню мети слугуватиме вирішення таких завдань:

- 1) визначення критеріїв розподілення осіб, які належать до категорії військовослужбовців, на групи, та характеристика загальних рис, що їх об'єднують;
- 2) систематизація військовослужбовців НГУ згідно з визначеними критеріями.

У результаті аналізу доробків учених В.А. Жильцова та О.В. Кудашкіна, положень чинних нормативних актів, а також матеріалів офіційних сайтів Центру сприяння адаптації та працевлаштування військовослужбовців [3], Національної академії Національної гвардії України [1] та Національної гвардії України [2] пропонуємо наступну класифікацію військовослужбовців Національної гвардії України згідно з такими критеріями:

1. За видами військової служби:

- військовослужбовці строкової військової служби, яку проходять з метою здобуття військово-облікової спеціальності, набуття практичних навичок і умінь для збройного захисту Вітчизни;
- військовослужбовці офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом;
- військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період;
- військовослужбовці рядового складу, сержантського та старшинського складу, які проходять військову службу в добровільному порядку (за контрактом);
- військовослужбовці офіцерського складу, які проходять військову службу в добровільному порядку (за контрактом);
- військовослужбовці, які проходять військову службу (навчання) за контрактом курсантів вищих військових навчальних закладів, а також вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки.

2. За складом військовослужбовців Національної гвардії України поділяються на рядових, сержантів, прапорщиків та офіцерів.

Найбільша чисельність рядових і сержантів. Ці особи є головними виконавцями завдань, що стоять перед військовою організацією будь-якої держави. Ще однією категорією військовослужбовців за законодавством є прапорщики. За своїм правовим положенням прапорщики займають місце, близьке до молодших офіцерів. Їх призначення – забезпечення діяльності офіцерів, адміністративно-господарське управління підпорядкованими підрозділами, виконання функцій фахівців, які відповідають рівню вищої та середньої професійної освіти. Прийом на військову службу прапорщиків проводиться тільки в добровільному порядку. За законодавством склад офіцерів комплектується переважно військовослужбовцями, які проходять військову службу в добровільному порядку (за контрактом). Водночас передбачається щорічний призов на військову службу офіцерів запасу [4, с. 197].

3. За службово-правовим становищем всі військовослужбовці діляться на начальників і підлеглих. Зазначена класифікація зумовлена особливими принципами військової служби: єдиноначальність, субординація, військова дисципліна та заснована на положеннях Закону України від 24 березня 1999 р. № 548-XIV “Про Статут

внутрішньої служби Збройних Сил України” [8]. Військовослужбовці можуть бути начальниками за службовим становищем і за військовим званням. Начальник має право віддавати підлеглому накази і вимагати їх виконання. Начальники, яким військовослужбовці підпорядковані по службі, хоча б і тимчасово, є прямими начальниками. Найближчий до підлеглого прямий начальник є безпосереднім начальником. Службове підпорядкування в наведених випадках визначається посадовим становищем військовослужбовців. Підлеглий зобов'язаний беззаперечно виконувати накази начальника. Також незалежно від службового стану одні військовослужбовці є для інших військовослужбовців начальниками залежно від їх військових звань.

Водночас службові взаємини між військовослужбовцями можуть визначатися командиром (начальником), тобто при спільному виконанні обов'язків військовослужбовцями їх начальник може визначити, хто з них буде в тому чи іншому випадку начальником. Якщо це не встановлено, начальником є старший за посадою, а за рівних посад – старший за званням.

Крім того, військовослужбовці, які за своїм службовим становищем і військовим званням не є щодо інших військовослужбовців їх начальниками і підлеглими, можуть бути старші і молодші. Старшинство визначається військовими званнями військовослужбовців. Старші за військовим званням у разі порушення молодшими військової дисципліни, громадського порядку, правил поведінки, носіння військової форми одягу та виконання військового вітання повинні вимагати від них усунення цих порушень. Молодші за званням мають беззаперечно виконувати ці вимоги старших [4, с. 198].

Ознакою, що визначає начальника, може також слугувати право накладати стягнення на підлеглих. Порядок та особи, правомочні накладати дисциплінарні стягнення на військовослужбовців, передбачені Законом України “Про Дисциплінарний статут Збройних сил України” [7].

4. За посадовим положенням військовослужбовці діляться на виконуючих військову службу на військових посадах, на державних посадах та виконуючих військову службу не на військових або інших посадах.

Як правило, військову службу військовослужбовці виконують на військових посадах, передбачених штатами військових частин, органів військового управління або організацій. Проте в низці випадків військовослужбовець може виконувати військову службу не на військовій посаді. До таких випадків належить відрядження військовослужбовців до органів, організацій і установ, у яких виконання військової служби не передбачено, а також перебування в розпорядженні відповідного командира або начальника [4, с. 199].

У разі відрядження військовослужбовців до державних органів, підприємств, установ, організацій, а також державних і комунальних навчальних закладів для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки (п. 10 ст. 6 Закону України “Про військовий обов'язок і військову службу”), вони виконують військову службу на державних посадах із залишенням на військовій службі. Перелік посад, які можуть бути заміщені військовослужбовцями в таких державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, а також державних і комунальних навчальних закладах, затверджується Президентом України [6].

Перебування військовослужбовця в розпорядженні відповідних командирів регламентується Положенням про проходження громадянами України військової служби в Збройних Силах України, затвердженим Указом Президента України від 10 грудня 2008 р. № 1153/2008.

5. Залежно від характеру повноважень, що визначають роль та участь у здійсненні державно-владних функцій, військовослужбовці можуть бути розділені на: 1) керівників, 2) фахівців (основних виконавців), 3) допоміжний, 4) забезпечувальний та 5) обслуговуючий персонал, а також 6) суміжних спеціалістів.

1) Термін “керівник”, що вживається відносно військовослужбовців, замінюється термінами “командир” або “начальник”. До цієї категорії належать військовослужбовці, які:

– очолюють орган військового управління, з’єднання, військові частини і підрозділи, а також установи та організації, що входять у систему державних органів і організацій, в яких передбачена військова служба, та їх заступники;

– очолюють структурні підрозділи органів військового управління, з’єднань, військових частин та підрозділів, установ і організацій, та їх заступники.

Термін “начальник” має в розглядуваному випадку дещо інший зміст порівняно із зазначеним раніше. Відмінність термінів “командир” і “начальник” полягає у функціональному призначенні очолюваних ними органів і відповідно до цього виконуваних командирами і начальниками функцій. Командири та їх заступники очолюють з’єднання, військові частини і підрозділи, тобто органи і організації, що мають бойове призначення. У підрозділах Національної гвардії України з охорони дипломатичних представництв до цієї категорії належать командири віськових частин, батальйонів, рот, які виконують роботу з організації службової діяльності. Начальники та їх заступники очолюють, по-перше, органи управління з’єднаннями, військовими частинами і підрозділами (начальники управлінь і служб управління військового округу, начальники штабів, з’єднань, полків, бригад тощо); по-друге, органи, організації та їх структурні підрозділи, призначені для забезпечення функціонування або мають допоміжне значення для органів та організацій, що мають бойове призначення (начальник військово-навчального закладу, навчального центру, складу тощо); по-третє, структурні підрозділи органів та організацій, що мають бойове призначення, але здійснюють допоміжні функції (начальник медичної служби, служби постачання, начальник оркестру тощо) [4, с. 202].

Отже, будь-який командир є начальником для своїх підлеглих, але не будь-який начальник є командиром. Відмінність полягає в повноваженнях щодо управління підпорядкованими органами, установами, організаціями.

Як слушно зазначає О.В. Кудашкін, під командуванням слід розуміти ту діяльність органів стройового управління військового формування, яка спрямована на організацію і зміцнення боєздатності військових з’єднань, частин і підрозділів (шляхом відповідної бойової підготовки їх особового складу, виховання і навчання) та на використання військ у бойових операціях [4, с. 202].

Адміністративно-господарська діяльність базується на забезпеченні органам стройового управління успішного виконання поставлених перед ними завдань. Отже, завдання, які вони вирішують, є другорядними, хоча і мають велике значення.

Командири (командувачі) наділяються як командними повноваженнями, тобто повноваженнями з оперативного управління бойовими діями підлеглих частин, з’єднань, військ, так і адміністративно-господарськими. Начальники – тільки адміністративно-господарськими повноваженнями. Командування вимагає більших затрат сил та енергії, ніж здійснення повноважень адміністративно-господарської діяльності. Управління бойовими діями характеризується високою оперативністю, твердістю, рішучістю, гнучкістю, швидкістю у прийнятті рішень. Його типовою формою є бойовий наказ. Зазначені обставини зумовили відмінності в правовому становищі командирів і начальників. Командири поставлені в більш сприятливі умови проходження військової служби (одержання звань на фронті, отримання окремих видів постачання, право на додаткову житлову площу та ін.).

Усі перераховані військовослужбовці є військовими посадовими особами, оскільки наділені розпорядними повноваженнями; мають підлеглих по службі військовослужбовців і цивільний персонал; мають право видавати акти військового управління (накази, розпорядження), якими визначають поведінку своїх підлеглих, або акти розпорядження матеріальними та грошовими коштами; наділені функціями контролю.

2) Основними виконавцями або фахівцями є військовослужбовці, які в рамках займаної військової чи іншої посади сприяють виконанню основних завдань і функцій військового формування.

До них належать усі військовослужбовці військових частин, що безпосередньо здійснюють функції і вирішальні завдання підрозділів, у складі яких вони виконують військову службу [5, с. 276]. Це, наприклад, військовослужбовці підрозділів Національної гвардії України, які здійснюють охорону дипломатичних представництв шляхом оперативного чергування, патрулювання або в складі військових нарядів.

3) Головна функція *допоміжних спеціалістів* – надавати безпосередню допомогу військовослужбовцям основних спеціальностей у виконанні бойового завдання (водій-радіотелефоніст, сапер мобільної групи швидкого реагування в підрозділах Національної гвардії України з охорони дипломатичних представництв тощо).

4) Забезпечувальні фахівці створюють сприятливі умови для бойових дій військ як при підготовці, так і в ході бойових операцій. Вони здійснюють військово-топографічні та військово-інженерні роботи, несуть комендантську службу тощо.

5) Обслуговуючі фахівці займаються інженерно-технічним та медичним забезпеченням військ: це фахівці служби доріг, служби паливно-мастильних матеріалів, медичної служби т.д.

6) Існують суміжні фахівці, праця яких застосовується як у різних видах військових підрозділів, так і в народному господарстві.

Як справедливо зазначає В.А. Жильцов, хоча межі між цими категоріями спеціальностей умовні, проте запропонована класифікація необхідна для правильного вирішення питання укомплектування та бойової підготовки військ [5, с. 136].

6. *За профілем військово-професійної праці* (на матеріалах Центру сприяння адаптації та працевлаштування військовослужбовців) пропонується така класифікація військовослужбовців залежно від змісту обов'язків і функцій, покладених на військовослужбовців згідно з їх посадовими обов'язками:

– командного профілю або організаційні: командири всіх рівнів або інші начальники, які безпосередньо управляють особовим складом;

– гуманітарного профілю або соціально-педагогічні: викладачі, психологи, соціологи, працівники кадрових служб, а також журналісти, аналітики, перекладачі;

– інженерні та технічні: керівники у військово-технічній сфері, інженери по обслуговуванню та експлуатації автомобілів та спеціальної техніки, інженери та спеціалісти в галузі зв'язку (проводового, радіозв'язку, радіорелейного, тропосферного, космічного, оптично-лазерного, гідроакустичного зв'язку і зв'язку рухомими засобами: фельд'єгерського і поштового), спеціалісти в галузі спостереження, експлуатації та ремонту обладнання, інформаційних технологій, програмісти та адміністратори мереж;

– оперативно-штабні: співробітники оперативних підрозділів штабів, оперативні чергові;

– забезпечувальні: заступники начальників з тилового забезпечення, начальники служб логістики, начальники складів, начальники фінансової служби;

– фахівці спеціальної підготовки (у підрозділах спеціального призначення): керівники підрозділів вищого та середнього рівня, технічні спеціалісти, інструктори, спеціалісти зі спеціальної підготовки [3].

7. Згідно з матеріалами військової підготовки Національної академії Національної гвардії України та *за обліково-військовою спеціальністю* слід виділити такі категорії військовослужбовців Національної гвардії України:

1) застосування автомобільних з'єднань, військових частин і підрозділів; 2) бойове застосування механізованих з'єднань, військових частин і підрозділів; 3) бойове застосування бойових з'єднань, військових частин і підрозділів Національної гвардії України з охорони та оборони важливих державних об'єктів та комунікацій; 4) бойове застосування бойових з'єднань, військових частин і підрозділів Національної гвардії України з охорони громадського порядку; 5) бойове застосування бойових з'єднань,

військових частин і підрозділів Національної гвардії України з охорони дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав; 6) бойове застосування бойових з'єднань, військових частин і підрозділів Національної гвардії України спеціального призначення [1].

8. Серед інших військовослужбовців за соціальним статусом слід виділити ветеранів Національної гвардії України, учасників бойових дій (в тому числі, миротворців), ліквідаторів наслідків аварії на Чорнобильській АЕС тощо;

9. Наступний критерій розподілу – законодавчо закріплені категорії придатності за станом здоров'я до проходження військової служби. Відповідно до рішення медичної комісії, згідно з яким здійснюється організація призиву на строкову службу, прийняття на контрактну службу або вступ до військових учбових закладів, визначається спроможність молодої людини служити у військових формуваннях в цілому та зокрема нести службу в окремих видах та родах військ, в тому числі у Національній гвардії України. Згідно з цим критерієм військовослужбовці можуть бути визнані придатними та обмежено придатними (передбачають певні обмеження для подальшої професійної діяльності);

10. Іншим критерієм систематизації різних категорій військовослужбовців є рівень отриманої освіти, який в подальшій службі впливає на можливість отримання чергового військового звання та задовольняє вимоги щодо призначення на вищестоящі керівні командні посади. Наприклад, отримання вищої освіти у вищих відомчих військових навчальних закладах надає можливість бути призначеним на посаду офіцера військового управління оперативно-тактичного рівня, для чого військової середньої освіти недостатньо.

11. За наявністю у військовослужбовця спеціальних обов'язків можна виділити в окрему категорію, наприклад:

11.1. військовослужбовці, які мають допуск до таємної та службової інформації та забезпечують спеціальний порядок доступу до такої інформації, в тому числі військовослужбовці, які мають обов'язок щодо забезпечення режиму секретності в підрозділах Національної гвардії України, що проводять діяльність, пов'язану з державною таємницею;

11.2. військовослужбовці, на яких покладено матеріальну відповідальність за збереження цілісності військової техніки, зброї, боєприпасів та інших матеріальних цінностей відповідно їх функціональних обов'язків.

12. За статевою приналежністю поряд з чоловіками є військовослужбовці-жінки. Так, відповідно до пунктів 11 та 12 статті 1 Закону України “Про військовий обов'язок та військову службу” жінки, які мають фах, споріднений з відповідною військово-обліковою спеціальністю, та придатні до проходження військової служби за станом здоров'я, віком та сімейним станом, беруться на військовий облік військовозобов'язаних та можуть бути призвані на військову службу чи залучені для виконання робіт із забезпечення оборони держави у воєнний час. У мирний час жінки приймаються на військову службу та службу у військовому резерві тільки в добровільному порядку (за контрактом) [6].

Вироблена авторами класифікація військовослужбовців Національної гвардії України хоч і досить умовна, не є вичерпною або сталою, а, навпаки, носить динамічний характер, водночас дає змогу більш повно відобразити сутність, характерні риси цієї категорії осіб, установити взаємозв'язки між різними їх групами та згодом розробити напрями вдосконалення правовідносин, суб'єктами яких вони є.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичні матеріали офіційного сайту Національної академії Національної гвардії України. URL: <http://nangu.edu.ua/> (дата звернення 11.03.2018).
2. Аналітичні матеріали офіційного сайту Національної гвардії України. URL: <http://www.ngu.gov.ua/> (дата звернення 11.03.2018).

3. Аналітичні матеріали офіційного сайту Центру сприяння адаптації та працевлаштування військовослужбовців. URL: <http://www.voensovet.org.ua> (дата звернення 12.03.2018).
4. Белов В.К., Дамаскин О.В., Корнишин С.В., Кудашкин А.В. и др. Военное право: учебник; серия “Право в Вооруженных Силах – консультант”. М.: За права военнослужащих, 2004. Вып. 45. 640 с.
5. Военная профессиология: учебник: под общей ред. А.Г. Караяни, Ю.Г. Сулимова. М.: ВУ, 2004. 276 с.
6. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 берез. 1992 р. № 2232"XII // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 27. Ст. 385.
7. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон України від 24 берез. 1999 р. № 551-XIV // Офіційний вісник України. 1999. № 19. С. 1.
8. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України: Закон України від 24 берез. 1999 р. № 548-XIV // Офіційний вісник України. 1999. № 20. С. 5.

REFERENCES

1. Analytical materials of the official site of the National Academy of the National Guard of Ukraine. URL: <http://nangu.edu.ua/> (application date 11.03.2018).
2. Analytical materials of the official site of the National Guard of Ukraine. URL: <http://www.ngu.gov.ua/> (application date 11.03.2018).
3. Analytical materials of the official website of the Center for the Promotion of Adaptation and Employment of Servicemen. URL: <http://www.voensovet.org.ua> (application date 11.03.2018).
4. *Belov, V.K., Damaskin, O.V., Kornishin, S.V., Kudashkin, A.V., and others.* Military Law: textbook; series “Law in the Armed Forces-consultant”. М. 2004. Issue 45. 640 p.
5. “Military Professionalism”, 2004 / edit. A.G. Karayani, Y G. Sulimov, M., 276 p.
6. About Military Duty and Military Service: Bill of Ukraine dated 25 March 1992. No 2232-XII. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 1992. No 27. Art. 385.
7. About the Disciplinary Statute of the Armed Forces of Ukraine: Bill of Ukraine dated 24 March 1999 No 551-XIV. Official Bulletin of Ukraine. 1999. No 19. P. 1.
8. On the Statute of the Internal Service of the Armed Forces of Ukraine: Bill of Ukraine dated 24 March 1999 No 548-XIV. Official Bulletin of Ukraine. 1999. No 20. P. 5.

UDC 342.951:342.742

A.O. Bulychev,
Candidate of Law, Head of the Department
of the State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv,
ORCID ID 000-0003-2734-7066
N.A. Bulycheva,
Candidate of Law, Docent,
docent of KNTEU, Kyiv

CHARACTERISTICS OF MAIN CATEGORIES OF SERVICEMEN OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE

Paper considers the characteristics of classification of the distribution of servicemen of the National Guard of Ukraine to groups. Considering the legal status of servicemen of the National Guard of Ukraine (hereinafter – NGU military personnel), it is impossible not to disregard the heterogeneity of this particular social group. On the one hand, it is endowed with common features typical of this group, and on the other hand, each NGU serviceman is a person endowed with only a certain set of certain attributes, which is conditioned by the following factors: the type of military service on which the serviceman is located, his position and appointment of the unit in which he is in service, the nature of his professional activities, which, in turn, forms the legal status of the latter.

The allocation of certain categories of NGU servicemen, that is, the distribution of them according to the types of common features, will allow to elaborate on their legal status, to distinguish the essential and specific characteristics of the NGU servicemen,

which will serve to clarify the characteristics of military legal relations in general and promote further improvement of their legal regulation.

Characteristics of various categories of servicemen in science are mostly devoted to works on psychology, pedagogy, which is primarily due to theoretical and applied issues of the formation of personnel resources of the Armed Forces and other military formations, the military and professional orientation of young people when entering the military service, as well as the tasks for raising labor efficiency of military specialists. Instead, the issue of classification of military personnel in legal science is not sufficiently investigated.

As a result of the analysis of scientists' achievements V.A. Zhiltsov, O.V. Kudashkin, the provisions of current normative acts, as well as the materials of the official sites of the Center for the Promotion of Adaptation and Employment of Servicemen, the National Academy of the National Guard of Ukraine and the National Guard of Ukraine, the authors formulated a list of criteria for classification of NGU servicemen, in particular, according to the types of military service, the official and legal position, the official position, the profile of military and professional work, the presence of a serviceman

The advanced classification of NGU servicemen based on the developed criteria was suggested, while their general and special features were analyzed during the characterization of certain groups of servicemen.

The author's classification of servicemen of the National Guard of Ukraine, albeit rather conditional, is not exhaustive or permanent, but rather dynamic, at the same time, it is possible to more fully reflect the essence, characteristic features of this category of persons, establish interrelations between their different groups, and in the future, develop directions aimed at the improvement of legal relations, the subjects of which they are.

Keywords: classification, categories of military personnel, criteria, military service, military positions, military specialists, commanders.

Отримано 18.04.2018